

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 31. juulil 1974

Nr. 59 (3947)

16. aastakäik

Tuhandeid eesti mehi hävitati Sõrve säärel sõjasügisel 1944. . .

Vene väejuhatas kasutas nn. eesti laskurkorpust sakslaste vastu Saaremaa vallutamisel, kusjuures eestlased kandsid tohutuid kaotusi osalt väejuhatuse süü läbi. Näiteks suunati 740 meest dessantoperatsioonile Sõrve sääre vastu — mehed lasti laevadelt vette 50 meetri kaugusel rannast käsuga mitte avada tuld. Abitult vees paterdavad mehed aga said sakslaste turmtule oma peale rannalt ja nende hukkumine oli paratamatu, sest nende seljataha ilmusid veel saksa kaaterlaevad. "Sakslasist madrused võisid öelda, et sel päeval oli siin tõesti tapetud venelasi, sest laevaninas kahele poole tuiskav vesi nagu ka vindi taga kobrutav vahutas, andes ainult inimvere roosakat vestuhelki kontrastiks hallidele sinililaipadele".

See käib ühe episoodi kohta esimestest võitlustest Sõrve poolsaare pärast — desandikaitse Laskurkorpuse 7. nda diviisi 300-nda polgu mees- tega toimus 11. oktoobril ja läh- tumine toimus Roomassaare sadamast. Sõrve langes vene-

late kätte alles 24. novembril ja sinnaani kasutati veel palju eest- laste verd.

Kuipalju langes eestlasi, ei ole teada, kuid kuna kirjeldus- test paari esimese kaitse kohta

Järg lk 7

Arved ootavad turiste

Neid turiste, kes olid sunnitud Kõprosele või Kreekasse jääma sõjasündmuste tõttu ja nüüd pärast ulatuslikku abistami- saksiooni koju jõuavad, võivad oodata mõnesajakroonilised ekstra-arved, kuna jõusse astub nn. force-majure-klausul.

See näeb ette, et looduskata- stroffide, sõja streikide jne. puhul on reiskorraldajatel õig- suse debiteerida reisijatele oma ekstrakulusid, mida käesoleval juhul arvatakse umbes tuhan- dele kroonile igalt reisijalt.

Turismibürood ei nõua aga sisse reisijate äratoomise kali- nemist, vaid eeskätt suurene- nud hotellikulusid, mis on ühenduses reisijate kinnijää- misega.

Nii võivad arved ulatuda paarile sajale kroonile.

Pidid koju jääma

HELSINGI (EPL) — Hel- singisse kogunes 250 folkloristi üle maailma. Kohal oli ka prof.dr. Felix Oinas Indiana ülikoolist USAst, kuid tulema- ta jäi Eestist registreeritud de- legatsioon, mille koosseisu ar- vestati 4–5 isikule (mh. R. Vi- dalepp, Ellen Liiv jt.). Ükski nendest ei saanud kohale tulla. Järgmine folkloristide kon- gress toimub Shotimaal Edin- burghis 5 aasta pärast.

Kui Makarios käis Rootsis

Küprose president ja peapiiskop Makarios, kes praegu on tema riigis toimunud sõjasündmuste tõttu kogu maailma huvi keskpunktis, käis augustis 1968 Stockholmis. Ka sel puhul dramaatiliselt, eest Rootsis asuvad vasakpoolsed kreeklased demonstreerisid lendlehtede heit-

misega tema kreeka ortodoksikirikust väljumisel. "Küpros ei tohi muutuda uueks Vietnami", seisis lendlehtedel. Eesti Päevalehe fotograaf Ruho Tippe oli kohal, kui Makarios politseinike kaitse all autosse läheb.

Talts otsib Soomes abi vigastusele

TAMPERE (EPL) — Eesti tõstekuulsus ja olümpia kuldmeda- limees Jaan Talts viibis suvepuhkusel Soomes, teatav Aamulehti, märkides, et Taltsi matkal on kaasas ka abikaasa Helve. Ta on se- letanud, et ta ei kavatse lõpetada võistlemist — ta ei ole ka veel lii- ga vana, valles 30-nene. Füüsiliselt olevat vorm parem kui kungi varem, kuid treeningut takistavat küünariu vigastus, mis tekkis mätsikuus Jerevanis ja mis on visa paranema.

— Käsi ei salli kuidagi rebi- mist, kuigi jõudu on mõõta- tult. Kui käsivars peaks luba- ma, siis olen valmis tõstma kolme kuu pärast maailmare- kordeid, on Talts ütelnud. Ta on lisanud, et Eestis arstimine pole annud soovitud tulemust. So- mes loodab ta pääseda kuulsa

spordiarsti Helmer Kvisti juu- re.

— Jaan Talts on kokku 48 korda parandanud erisarjades maailmarekordeid, tähendab soome ajakirjanik. Soomes on ta tuntud nimi. Seekord on ta

Järg lk 7

Küsimus rootslasile: Kas elades Türgis lasete oma lapsed TÜRGISTUDA?

"Kui sa oled sunnitud oma laste ja perekonnaga elama asuma Türgisse, kas sa tahaksid siis, et su lapsed muutuksid ainult türklasteks ja õpiksid ainult türgi keelt koolis? Et nad rootslaste kohta võiksid õppida ainult seda, et see on üks barbarite- rahvas kaugel põhjas? Kas sa kannataksid, et su lapsed türgistataks su oma silmi ees? Nii alustab Sydsvenska Dagbladetis (sõltumatu liberaalne) Ingela Björck Andres Küngi uue raamatu "Sverige, Sverige, fosterland" vaatlemist ja vastab ise kategooriliselt: Muidugi mitte. Kuid just nii funktsioneerib rootsi sis- serännu-politiika".

Retsensent konstateerib, et Rootsi pakub sisserändajatele teatud korraldiku materiaalsel standardil, kuigi siiski palju halvemat kui rootslastel endil,

"kuid hinnaks on, et nad peavad end laskma rootsistada". Ing- ela Björck refereerib Andres Küngi nõudmist, et ühiskond annaks toetust sisserändajate

oma organisatsioonidele ja pressitoetust nende ajalehede- le, lisades omalt poolt: "Juhus Eesti Päevalehega, kellele

Järg lk 7

EPL

Kolmapäeval, 31. juulil 1974

PÖÖRE

Et Kiprose-sündmused välja kutsuvad juhtimisprobleeme Kreekas, seda ei osanud vistist aimata Isegi Ateena sõjaväevalitsus, Kiprose mässu traaditõmbaja. Liikumispandud jõud kujunesid liiga tugevaks ja oodatud promenaad-pöördest oleks äärepealt võinud tekkida sõda naabri Türgiga või koguni suurem konflikt suurriikide kaastegevusel.

Sündmused rullusid nagu kalaidoskoobis: õnnestunud sõjaväeline mäss, Makarios maapaos, Kreekaga ühenduse eestvõitleja Sampson tema asemel, UNO juurelekuu-kogu istungid ja Nato seisukohavõtt, kus kõik näis arenevat kreeklaste plaane pidi ja siis äkki türklaste ootamatul invasioon, mis kõik peapeale seadis, Sampsoni vaevalt nädalase presidendiperioodi lõpetas ja asemel tõi ajutise presidendi Kleridese, varem Makariose-mehe ja siis äkki teade, et Kiprose mängu kaotanud Ateena sõjaväevalitsus on vabatahtlikult tagasi astunud ja kutsunud maad valitsema 11-aastast Pariisi paguluses elanud ekspeaministri Konstantini Karamanise, kelle jälgedes nüüd paljud eksliidid Ateenasse tagasi ruttavad.

Vahepeal oli Kreeka jõudnud mobiliseerida ja sellega ära rikkuda kogu hooajaks riigi ühe suure sissetulekuallika — turismi — kuigi viimase aasta jooksul just majandus on eriti ümmikuses jooksanud umbes 30-protsendilise inflatsiooniga, mis paneb muretsema mehe tänavalt, kellele oma köht kõige ligidasem on. Sõjaväeline valitsus liimselt, olles kaotanud näo ja mängu, otsustas ette jõuda kardedet järgmisest riigipöördekatkest sellega, et olukorda lahendamaks kutsuti populaarne juht paguluses, kellele vähemalt start on kindlustatud üldise goodwilli tõttu. Selle juures on sõjaväevalitsuse tegelaskond jäänud oma kohadele, diskreetse nähtamatuses ja tulevik näitab, mis nendest edasi saab.

Möödunud aastal kindral Gizikase poolt kukutatud kolonel Papadopoulos sunniti maapakku, Gizikas aga on vähemalt esialgul edasi president ja Karamanise ülemus vähemalt vormiliselt. Hetkel ei ole aga

selge, kui võrra Karamanil peab vajalikuks kuningas Konstantini kokukutsumist troonile koguva sümbolina. Tõenäoliselt on Karamanil varsti süm-paatiad vaja, sest parempoolse poliitiku ja konservatiivide domineeritud valitsusega satub ta varem-hiljem vastuollu maa vasakpoolsetega, kuigi ta välja kuulutas täieliku amnestia, kaotab poliitiliste vangide laagrid jne., andes just nendele võimaluse taas tegutseda hakata. Kommunistlikest poliitikutest ruttas kogu tuntud heli-koja Mikis Thodorakis, kes omakorda on paljudes ring-kondades populaarne.

Karamanil liimselt vajas amnestiat ja kommunistide vabastamist eeskätt oma valit-suse demokraatliku tolerantsi allakriipsustamiseks ja näita-maks selgeimalt, et diktatuur on asendatud demokraatiaga. Kuigi peab meeles pidama, et Karamanil hakkab valitsema diktatuuri põhiseladusega, mida vajadusel jälle saab kasutada just kommunistide vastu, kes on olnud ja ka edaspidi jääb Kreeka poliitika ohtlikumaks teguriks.

Sõjaväealitsuse zhest on kannud kiiret mõju. Kreeka on üldiselt maailma avalikkuses ühest enim sõimatud seisundist kerkinud positiivsete lootuste ja suhtumiste sfääri, sest kõik tervitavad taas idanema pan-dud demokraatiat. Uus valitsus on Kiprose-suhtes teinud täi-spoörde — välisminister sele-põrde — Ateen nüüd tunnustab jälle Kiprose täit suveräänsust ja Makariose kui valitud presi-dendi võimu. Kuid siin on üldida oma sõna ka türklastel ja ing-lastel kui Kiprose-konvent-siooni kindlustajatel, kes kokku tulevad Genfi asjade rahulikuks ja lõplikuks korraldamiseks.

Türgil teatavasti oli just konventsiooni alusel interve-neerimisõigus ja juba praegu on ilme, et nad selle õiguse ot-sustava kasutamiseks midagi ei kaotanud, kuigi riskid olid üldisured. Türgi kohalolek suurendab ta nõudmist kaalu.

Esialgul on Ankara vaid dek-lareerinud, et invasioon oli mõeldud Kiprose türklaste kaitses ja saare status quo ja-luseleadmiseks. Nad ei ole midagi ütelnud, kas see status quo peaks olema Makariosega või Kleridese, kellest viimane on alla kriipsutanud, et rahvas ise peab otsustama oma juhi küsimuse rahvahääletusel.

Seega on EOKA-mässumehed mängu lõplikult kaotanud — seks korra. Raske on ette ku-tutada lahendust, mis lõpetaks vägivalduse Kiprosele lõplikult. Plaan saare poolitamisest kreeka ja türgi toonideks ei ole kuigi reaalne, kuna see eeldaks elanikkonna põhjaliku ümberasustamist ja sajanide oma kodudes elanud inimesed vaevalt sead tahavad. Näib aga, et suurriikidel, kes kiiresti vahele ruttasid, et kaks Neto riiki sõtta omavahel ei sauts, ka siin on üldida oma dirigeeriv arvamine — kas siis asjadele õnnelik või mitte.

Kahtlemata on Karamanilist tohturasked ülesanded es-Mitte ainult demokraatia üle-sihitamisel, vaid samavõrra ka maa majanduse ja luuleseadmi-sel. Seda enam, et eelnenud tema režiimil see õnnestus.

Veel 2 'rahalaeva' Rootsi rannavetes

"Testi Päevalehes" 29.7.74 il-munud teate seoses "Uus Vasa Dalarö Jutholmen juures", milles mainitud, et soome uurijal fil.lic. Chr. Ahlströmil õnnestunud identi-fitseerida 1965 mainitud kohas lei-tud laevavrakki kui hollandi kau-balaeva "De Vrede", mis siiski hukkus detsembris 1700 — teatar eesti uurija Riigiharivis dr. Aimar Arens, et Rootsi Mereaalooline Muuseum oli alates märtsikuust värvanud teda "varumehena" sü-giseks 1974, juhiks kui ülalmaini-tud soomerootlasel ei peaks õn-estuma Jutholmi laevavrakki identifitseerida käesoleva suve jooksul. Selle asemel on dr. Arensil aga õnnestunud oma tavajale töö kõrval Nordiska Museet õigus-eti-noloogilise osakonna lihtsehitamisel 17.sajandi kohtuprotokollides leida andmed kahe uue laevakuu kohta Läänemeres.

Esimeste nelist käsitab Kopen-haageni laevniku Christen Gun-narsoni kaubalaeva, mis enne 6. nov. 1692 hukkus tormis Gotlandi läänerannikul. Gnisvårdi sadama-kohale lähedal, Visbyst 13 km lõunapool, tuntud suvituskoha Tofta lähedal. See laevavrakki oli ma-dalikuule jooksmise järele arvata-vasti suuremas osas purunenud ning osa kergemad kaubaartiklid uhuti randa, kus need mitmete Gnisvårdi ja ümbruskonna elanike poolt minema kaanti.

Osa kaupu varastati mõnede poolt aga vrakki-ühistamise raames pimedalt sügissõli. Koguni üks taani merenäideline meremees oli ojaamaalase poolt õssel rannas tule ääres soojendamisel mõrvatud ning paljaks rõõvitud. Kuid kõik Visby raekohtu ette viidud 3-4 kahtlusalust, kellele juures taani pärtloiga kaupu leitud, eitaavad vargust ja röövimist.

Ojamalased näitavad näpuga selle asemel kellegi Ansarve külas Toftas elava "Svenne Pelle" pea-le, kes ühel hommikul olevat ku-lutanud üht vähemalt kaks riigi-taarit väärt kallihinnalist särki!

Kuid see "Rootsi-Pelle" eitas pisaravilmi oma süüd ning süüdis-tas selle asemel Gnisvårdi-aja-maalase Jöns Mikkelssoni poega ning veel üht polsi, kes olevat rannal ringi jooksnud ning laine-tel kuivale uhutud taldrink ja hõbelusikaid üles noppinud.

Gotland lase teatavasti koos mehe Saaremaaga Brömsebro ra-huga 1645 ilma sõjata Rootsile.

Raske on kontrollida egiptlasi

WASHINGTON (VE) — USA ekspedid mainivad, et ameerik-laste käsitusens ei ole täielikult kontrollivahendite tuumarelvade produtseerimise takistamiseks kui USA annab Egiptusele ja Israelile abi tuumajõuajamade ehitami-seks.

USA relvade kontrolli ja desar-meerimise asutuse direktor Fred Ikle mainis senati ja esindustekoja väliskomisjoni ühisel koosolekul, et USA rakendab kõik võimalikud kontrollivahendid, et kindlustada tuumaenergia rakendamist rahu-likuks otstarbeks, kuid et need kontrollivahendid ei ole siiski abso-luutselt veekindlad.

Kuid ka Papadopolosele oli majandus korras, kuni tulid öikriisid, mis asjad peapeale pöörasid kogu maailmas ja eriti Kreekas — siis kui Gizikis te-malt võimu üle võttis. Karama-lise eel sõltub suurel määral rahvusvahelistest konjunktu-ridest. Ja USA-abist, millise maaga tal kahtlemata paremad siomed kujunuvad kui need oids sõjaväelastel.

KLA

• Ameerikast

Senati Watergate uurimiskomi-tee avaldas 17 kuu jooksul tehtud 166 tulemusena 2217 lehekülge pik-kuse aruande ülekulutamise proto-kollidest ja dokumentidest. Ilma Nixonil või tema kaastööliliste süü-kitsumust märkimata.

USA nõustus rahvusvahelise merekonverentsi otsusega, et rli-kidel on õigus oma rannavetes kuni 200 miili kauguseni kontrollida ka-lapükki, seda võrrastele keelates. Idarniku ameerika kalurid loo-da-vad uue korra kaudu saada lahti N. Vene ja satelliitriikide kalalaevadest USA lähisel merel.

Päilitööstuste riigist arvestus-te järgi on USA niusaak tänavu rekordiline, vähemalt 1 miljard 98 miljoni bushelli, mis on 12 prots. rohkem kui eelmise aasta niusa-ak, kuid siiski veel 150 miljoni bushelli võrra väiksem kui arves-tatut tujutiks.

Galup'i ringkõrvalisel selgus, etUSA elanikkonna suurimaks mureks on inflatsioon, tervelt 48 protsendi arvates. Watergate skandaali ja üldse korruptsiooni valitsusasutistes märgib pika-küstusena ainult 11 prots. vasta-jatest.

Torvishool, hariduse ja heaolu ministeerium teatas, et valitsus hakkab omavallastustele ja poliit-selle tasuma pool kuludest, mida kohtadel tehakse selleks, et üles otsida 1.300.000 perekonnaisa, kes on jätnud oma perekonna riigi hoolekandele toitmiseks ja katmi-seks.

USA peab läbirääkimisi araabia riikidega oli otsimiseks riigi lae-nupaberite vastu. Araabiasel on nüüd nende vastu krediti andma, kuid tingimustel, et need laenupe-berid lunastatakse hiljem puhtas kullaga. USA ei taha seda tingimust aktsepteerida.

• Huumor

"Kust sa said endale sinise sil-ma?"

"Oma naiselt."

"Ma arvasin, et ta on ära reisi-nud."

"Seda arvasin mina ka."

"Kuidas kalad võtavad?"

"Suurepäraselt," vastab õng-itseja. "Ennelõuna tõmbasin välja terve imbriläike."

"Min-Hm. See on ju kena. Mina olen nimelt jõevehat ja siin on õng-itsemine keelatud."

"Ja kas teate, kes mina olen? Mina olen kõige suurem valetaja silmses maakonnas."

"Elu on küll üks igavene saatuse nöök," kurdab Kurt sõbrale. "Ma lähen õhtuti kõrsti, et mitte enam oma naist näha. Ja kui ma tagasi tulen, näen ma teda topest!"

Noormees on kukkunud tellingu-telt. Preester, kes teda haiglasse vaatama tuleb, küsib:

"Armas poeg, kas sul lendasid silmade eest mõnda kõik su patud, kui sa nii kõrgelt kukkusid?"

"Vaevalt," vastab noormees, "ma kukkusin ju ainult 11-nädalt korralt."

• Leinateed

Saksamaal suri 24. juunil dr. Ar-tur Vessar sünd. 15. juunil 1894.

New Yorgis suri Hilda Nurmet-Neumanskraft.

New Yorgis suri 13. juulil Leo Vane, sünd. 18. novembril 1917.

New Yorgis, suri Anny Org-Hakkerup.

Kuressaare suri 15. juulil Viktor Kelder.

Milestusteos presidendi 100. a. sünnipäeva puhul

KONSTANTIN PÄTS

bibliograafiline, nummerdatud ja Otto Paju poolt kunstiliselt kujunda-tud väljaanne Ilpeberil (hind kalingurkates kr 55:— + saatkulu) on saadaval Eesti Päevalehes talituses.

EESTI PÄEVALEHT

Estnisika Dagbladlet
Peatoimetaja Juhani Kokia
Vastutav väljaandja
(ansv. üt.)
Arvi Moor

Toimetust ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm I
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilustas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eeskilustina, tel. 016/14 77 72
Tollimispostireg. nr. 15 67 70-0
Kulutusarvade postireg. nr. 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 170:—
Termin (4 kuud) kr. 62:—
Kuu kr. 17:—
Valjaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB
Trükkija: Eeskilustas-Kuriers
Tryckeri AB Eeskilustina 1974

Gert Helbemäe pärand

Peame kurbusega tõeks võtma, et Gert Helbemäe on meie hulgast lahkunud. Kirjandusest huvitatud inimesed mõtlevad tema raamatute, tuletavate meelde, loevad võib-olla uuesti, püüavad teda nagu veel kord leida. Missugune ta oli, mida mõtles, mida tundis?

Jõuka Tallinna ärimehe pojana (sünd. 1913) oli Gert Helbemäe võimeik valmisolek mis tahes olukorras, aga varakult ärganud kirjandushuvi tõttu valis ta ajakirjanikutöö. Kirjanike mälestuste koguteoses "Minu noorusmaa" jutustab Helbemäe, et poisikesena Kalamaja kalmistu vanimas oas lagunenud kiviristide ja hauplaidide uurimine äratas tema huvi vana Tallinna vastu. Vanalisalt päritud mängutoos Mozarti muusiseeriva perekonnaga sisekaanel juhatas sisse muusikaarmastuse. Need tegurid – ajakirjaniku teritatud tähelepanu jooksvale elule ja õhtlasi kõigele erakordselt, fantaasiat ergutav huvi Tallinna ajalo vastu ja mõnikord müstikasse suunatud muusikaharrastused – tunduvad olevat peamised tungjooned Helbemäe ilukirjanduslikus loomingus.

Pärast laagriastad Saksamaal

Korvpallur maailma-meistriks

Puertooriliseks toimunud korvpall maailma-meistrivõistlustel võitjaks tulnud N. Lõdu meeskonnas võistles kuusa okup. Eesti parim korvpallur Priit Tomson, kes osutus edukaks korvistikiks.

USA kaotas N. Lõdule 106:94 ja jäi pronksmedalile, kuna teisele kohale ja hõbemedalile tulid jugoslaaviased.

asub Helbemäe a. 1947 Londonisse ja hakkab toimetama ajalehte "Eesti Hääl". Inglismaal kirjutab ta nüüd kõik oma teosed.

Nagu ajalooliste teoste puhul ikka, on ka Helbemäe püüdnud Vana Tallinna kohta hoolsasti andmeid koguda. Ta võtab kontakti balti sakslastega, vaatab sisse Tallinna majadesse, otsib arhiivides. Lõubekis põgenikelaagris olles lelab ta rohkesti materjali linnaarhiivist.

Esimene Tallinna-aineline teos, noorsoojutt "Vana Toomas", jõudis veel ilmuda Tallinnas a. 1944. Südamustik – raevoja tornis asuva Tooma elulugu – on välja mõeldud, aga ajalooline taust on oige ja sisalad muu hulgas vene laste liitlasaamise Tallinna all a. 1577. Novellikogu "Vaikija" (1947) lugedes domineerib 18. sajand, esinevad eraelulised ja ühiskondlikud sündmused ning kombekujutused, mõnikord seotud erootilise intriigiga. Kui Stockholmist Eesti Majas Helbemäe 60. sünnipäeva puhitseti, siis soovitas ta ettelemiseks novelli "Õigus eluks", kus tegelaseks on Niguliste kiriku seinale maalitud "Surmatantsust" välja astunud ja linna ähvardav Surm. Kõik teiseidki novellid on tugeva sündmustikuga, värvirikad, osalt sügünd. Vaenelaps Mathine vaevarikas tõusutee hiliskeskaj Tallinnas (noorsoojutt "Raeokoli õpilane", 1948) kulgeb mitmesugustes oludes ja miljöodes.

Kahekülgelisele romaanile "Selbst mustast mungast" (1957, 1958) teostab Helbemäe kavatsuse, mis tal oli tekkinud juba Tallinnas dominiikanikloostri varemedel uurides ja katoliiku kirikust sinna kostvat koorilaulu kuulates. Ta tahtis kord kirjutada selles kloostri teenivast mungast, kel tekib siseine konflikt kloostri ja elu nõuete vahel. Nii see siis juhtubki Lõubekist pärineva munga Hinricusega, kes on saadetud Liivimaa paganad ristiusku pöörama. Kloostriks hak-

kab Hinricus nägema, et mungad ja abtid ei ole kaugelki pühad mehed, vaid üsna omakasupüüdlid ja intrigeerivad. Halvem on äratundmine, et ka ta ise ei suuda vastata sellele ideaalkujutusele, mis tal kloostrirennast on. Lõpuks otsustab ta, et oma leestunud ema aitamise tema pagaritööd on inimlikult suurema väärtusega ja paastumine ja palvetamine kloostriis, ja läheb Lõubekisse tagasi. Otsuse tegemist kergendab võimsasti edasitungiv reformatsioon.

Peale psühholoogilise arenguloole, mille sisekonfliktide jälgimist soodustab jututuse minavorm, antakse pilte hanaaegse Lõubeki ja Tallinna elanike eluvistist ja vaimulaadist. Nägelikult ja mõjuvat kujutatakse Tallinnas möllavat katku, kus munk Hinricus enastohverdaval abi annab.

Ennast rahuldava töö ostmise ja iseenese ümberhindamisega, mõnikord küll tagasiivaatavalt ja elu lõppjargus, tegelevad ka Helbemäe olevikuromaanide tegelased. Tallinna suurärimehele Märt Hilmerile on selleks sobiv aeg tulnud Saksamaa põgenikelaagris, kus nii tema kui ka paljud teised tulevad, et kõigele senisele on tugev eraldusjoon alla tõmmatud. Kurb on, kui pead oma elatud elule pealkirjaks panema "Elamata elu". Märt Hilmer on kogu aja eelistanud raha inimestele, abielunõrki raha pärast naistest ja lastest võrdmuid, juhuslikud armuühendusedki pole talle südameasjaks olnud. Tema hinge ümbritseb üksindus ja jahedus. Ta on pettumusse olnud teistele ja avastab nüüd, et ka iseenesele. Ta oleski püüdnud minema teist teed, teostama oma noorusunilist, saama näitlejaks, milleks tal oli annet. Elu ümberlamine on hiljaks jäänud, väikesest parandust ta siiski püüab veel teha. Romaanile "Elamata elu" (1952) "jalajooliseks" taustaks on elu, inimesed ja probleemid põgenikelaagris.

Enam-vähem "õigel ajal" ärkab esimeeskirjale Martin Justus romaanis "Ohvriks" (1960). Tema äratajaks on vapustav elamus sellest, et keegi on oma eluga nii ümmikuisse jooksnud, et läheb vabatahtlikult surma. See on juudi klaverikunstnik Isabella, kellega Martin mõneks suvenädalaks satub armuühendusse. Martin, ajaloopetaja ühes Tallinna gümnaasiumis, enese arvates tark ja küps kõike mõistma, kirjutab parajasti raamatut Sokratesest. Lähelastud juhtum näib talle tema küündimatus tunde lähedast inimest, mis siis rääkida kaugest Sokratesest. Ta otsustab oodata, kuni on võimaline läheneda Sokratesele "uues selguses, uues teravus, ühekülgsest mõistluslikust teooriast vabanenuna".

Juudi neli Isabella ja tema ema kaudu on valgustatud vähemusrahvuste olukorda Eesti Vabariigis. Romaanis "Kägu odraokkaga" (1963) on kõrvalkujudeks balti sakslased grupina ja hästi väljajoonistatud üksikisikuteks. Esiljoones aga on see ühe karakteri ja ühe saatuse lugu. Need kaks mõistet, karakter ja saatus, seltsivad Helbemäe enamasti kausaalses ühenduses. Romaani "kägu odraokkaga" on andetu laulja Valmar Sumer. Tema karjäärilisa vastutustundetu rahuldamine on viidud ühendusse nõukogude esimese okupatsioonilise poliitiliste mahhlanõukogude. Tegelik elu võis siin Helbemäele küllalt näiteid anda. Valmar Sumeri isikus on Helbemäe loomud meeldikülvava streerikuju Ristikivi Jakob Kadariku kõrvale.

Suurepärane, tõelise aardeana meie kirjandusse jääva kujutuse vegeteerivast väikest tormidega veeklaasis on Helbemäe andnud romaaniga "Õekesed" (1965). Vana härrastemajas Nõmme aedlinna mändide all elavad ja küslevad kolm vallaist vananevat "peenemast perekonnast" pärinevat õde, väga erineva iseloomu ja käitumisega. Argivevane tühihõla hoiab võitluse pidevalt käigus. Väljas maailmas leiba teeninud neljandal, kõige nooremal õel on

Kirjanik Gert Helbemäe koos oma abikaasaga.

südaja mõistus õiges kohas. Nüüd koju asudes langeb talle vahekohtu tänamatu osa. Võitlus intensiivistub, muutub sihtideadiks, kuni majja võetakse orvuke, surmud vanna tütar, kelle armastuse pärast lasteta naised heidetakse võistluse. Võitlusviisid võivad olla koomilised, tundepehni ise on küllalt traagilised.

Kahe viimase romaanil, "Ainult ajutiseks" (1964) ja "Pagejad" (1971) tegevuskohas on London. Ainult mõned tegelased on eestlased.

Romaanis "Ainult ajutiseks" käsitleb Helbemäe kirjanduses moodi lüüdnud seksuaalprobleeme – impotentsust ja lesbilist armastust. Kuna need nähtused harilikult varjatud, satuvad nende alla kannatajad tihti valest mõistmise ohvrisk. Helbemäe romaanil tegelastest seab üsna sellesse olukorda ainult ajutiseks, teine jääb kuidagi piirli liikuma.

"Pagejate" eesti pagulastele peategelane Jaan Naber on tüübi poolest lähedane munk Hinricusele: vaatleja, mõtleja, puhtastadamine, süttimise, mõnevõrra eluvõõras, usaldab inimesi ja satub seotut tema olemusele võrastes selkustesse – lõbustuste kaaskassesse Austraalias põgenevad pangaröövlid, kättemaksuvahendiks armastuses solvunud liiri tüdrukule.

HELMIE ELLER

● Pressi-tsitaate

"KES SÖÖB SELLE SUPI?"

Sellise pealkirja all avaldab "Meie Elu" Torontos A.N. nimimärki kandva kirja, mille puudutatakse asjaosalist ühendamis ja Eesti Kaitsejõud loomist. Kirjas üteldakse mh.:

"Sõjaminister Avdy Andreosoni poolt USA territooriumil organiseeritavat Eesti Kaitsejõud Malemar tuleb lugeda illegaalseks organisatsiooniks, kuna EV valitsuse ja USA valitsuse vahel sõlmitud kokkulepped sellise, riikliku sõjalise organisatsiooni astutamist teise lepinguorganisatsiooni territooriumil ette ei näe.

Vormiliselt Avdy Andreosoni vormeerimas enesele sõjalise baasi või tugipunkte USA pinnal, ilma USA valitsuse nõusolekuta, mis on kaunis mõtlemapanev tegu. 1960. a. veneelased vähemalt, maailma avaliku arvamise petmiseks külsis Eesti valitsuselt vormiliselt luba oma baaside astutamiseks Eesti Vabariigi territooriumil. Avdy Andreosoni viilstab selle peale.

Eriküsimuseks on ka see, kes on need isikud keda peaministri presidendi ülesannetes ja tema sõjaminister oma valitsuses ametkoha-

Peakujade kõrval on kõigis Helbemäe romaanides huvitavalt kõrvaltegelasi. "Pagejates" näiteks tutvub Naber mõnede "tuulest viidud" lüriaste ja sohtlastega, kes tunnevad endid Londonis nilsama kodutena nagu temagi ja käivad "Kolme Krooni" kõrtis "inimeseks olemise valu unustamise õhuid" veetmas.

Kõige olevikutruuduse kõrval võib "Pagejad", Helbemäe viimset romaanil, sümboolseks pidada – võrdkujaks Helbemäe kui kirjaniku tegevusele. Jaan Naber on elukutselt haavikivide rajaja, ta jäädvustab mälestust surmud eludest. Tema erihuviks juba poisipõlvast alates on radioaparateid ehitamine, lühilaine amatöörsaatjate ja vastuvõtjate konstrueerimine, et kinni püüda maailma-ruumist helisid ja teateid ja olnud poolt neid sinna saata. Sellele lemmiktegevusele, pühendab ta oma aja ja elu.

Mida muud jääb meil üle, kui mälestada tänuvõitu Gert Helbemäele, head kirjanikku, kes oma kunstiteosteks kujundatud tähelepanekute ja mõtelega "elust, surmast ja ajast ning inimestest selle sees" mitmekesiselt ja selgitav meele omi tähelepanekuid ja mõtteid.

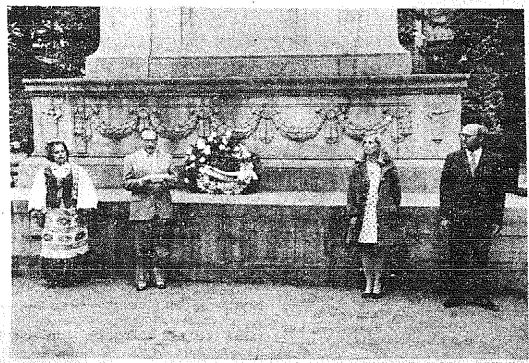

ARABIA SHEIGID ei tea enam, kuhu oma miljonid paigutada. Viimasel ajal on moodi läinud uus raha investeerimise viis. Nimeletis üks üks Saudi Araabia õilsheik Ameerikast 500 miljonit dollarit perekonna elumaja koos mööblil ja seadeldistega, laskis need tükka haavalt sisse pakendada ja Saudi Araabiasse transporteerida. Seal pannakse majad uuesti kokku. Telling meenutab aegu, kui Ameerika miljonärid ostsid Euroopast losse ja paleesid ning vedasid neid Ameerikasse.

FIDEL CASTRO teeb juba ammu USA-le silmi. Kellegi abita seel käis nüüd ameerika naisajakir-

janik Kathy Berlin Castroi intervjuerimas. Temaga oli kaasas naisfotograaf. Sellena tegutses omaaegne filmidilva Fina Lollobrigida, kes Itaalias on fotograafia saavutanud suure tunnustuse.

PROSTITUUTIDE KONGRESS toimus juuni lõpul San Francisco. Peamine nõue oli, et lõpetatakse prostitutsiooni diskrimineerimine ja nende elukutest tunnustatakse võrdselt igasuguste teiste elukutsetega. Kongressi kokkukutsujaks oli rühmitus nimega Militant Hookers (Sõjakad lõbunaised). Prostitutsiooni kaitseks astusid välja ka mitmed naisadvokaadid ja ühiskonnateadlased.

Küüditatute mälestuseks asetati 13. juunil Montrealis, Kanadas, pärilangemate mälestusambale Dominion Square'ile. Pärja asetas Bailli Lõdu president Montrealis P. Mõldre, esines ka sündmusekohase sõnavõttega. Seisavad vasakult: Leedulaste esindaja rahvarõivats, P. Mõldre kõnelemas, lüliste esindaja prl. Kujaka ja Montreali Eesti Seltsi esimees Allosaar. (Foto E. Sõgise)

Sääl kus Läänemere lained roiskuvad... Mere päästmine on praegu üliaktuaalne

Kuigi Läänemere ääres asuvad suvituskohad on täis suvitajaid, Lääne-Saksamaa reklaamplakatid näitavad ikka veel värvirikkaid purjesid, pehmeid laineid paadinnaas laskuvat ja väikelapsi liivahambritega veejoonel jooksvat, sest seitse miljonit läänesakslast veedavad oma suvitusaja Läänemere rannikul, on arstid nõudnud juba supelrandade osajalist sulgemist kuna maailma roiskunuim sise-meri hakkab mädanevalt lõhnama. Maailma roiskunuima sisemere nimetuse andis talle FAO, põllunduse ja elutarvete organisatsioon.

Läänemere roiskumine on olnud juba aastaid murettekitavalt suurenev. Uuritud on püüdnud mitmeid konverenseid, aga lahendust pole leitud. Sellekseni liisandub uusi murettekitavaid teateid olukorra halvenemisest.

Üldiselt veelgi usutakse, ja seda usku kasutavad reisibüroode reklaamitajad, et Läänemeri sügavdab üha oma kunagises illes, et meres leidub puhast vett, vähke, merevaiku ja kõikesugu kalu. Need asutised ei räägi sõnagi sönnikuhunnikuist, bakteriaalset, õist, mürgist ja plastist.

Need ei räägi ka kalurite limasest võrkudest aga avalda fotosid kus oleks näha paksu õlkorra kaetud meres kiluvad õppepudeleid.

Sellejuures mereuurlari hoiatust ei võeta kuuldavaks ja keegi ei taha leppida teadlaste toorena tunduva tõega et üha lähedal on aeg, mil kogu Läänemeri on mädast lõhnava veekogu.

Igal aastal on Läänemere uurimise ja kaitseorganisatsioonid pidanud konverenseid. Peamiseks eesmärgiks on olnud võitlus suureva ligastumise ja roiskumise vastu. Mereuurimisastalt saadetakse Läänemerele rahvusvahelisi uurimislaevu. Kõik kogutud materjal asetatakse arvutusmasinaisse ja nende tulemuste abil võidakse ennustada midagi mere tulevikust.

Läänemere on geoloogiliselt omamoodi äärenähe, selle pindala

on umbes 400.000 ruutkilomeetrit ja veemahhi ainult 22.000 kuupkilomeetrit. Rannajoone pikkus on umbes 20.000 km.

Kui meri on Läänemeri väike, samaväärselt peaks ka Ameerika suuri järvi meredeks nimetama.

Majanduslikult ja poliitiliselt on see Euroopa väikemeri siiski tähtis. Siin kohtuvad kapitalistid, kommunistid ja erapoletud. Kuid selle mere rannikul toodetakse 15 prots. maailma tööstustootest, kusjuures selle mere rannikuristid annavad 22 prots. maailma kaubandusest. Mere rannikumail asuvad 140 miljoni inimese ja Läänemere laevastusveel on maailmas üks enamkasutatavast. Rannikul on 60 linna ja merde suubuvad 200 jõge. Nii on Läänemere kasutamise koormus maailmas suhteliselt suurim.

See on tingitud Nõukogude Liidu, Poola ja Ida-Saksa tööstuse plahevastuslikust kasvust, Rootsi ja Soome laienevast tselluloosi ja paberitööstusest ning idabloki maade maaharimise tõhususest.

Fidevalt on laevavõrkude suurenenud, mis on omakorda tinginud suuremate sadamate ehitamist. Näiteks on Soome 1930-dali aastail lisandunud oma kaubalaevastiku tonnaazhile 70 prots. Mõnes Läänemere riigis on see kasv olnud veelgi suurem. Sellega seoses tuleb märkida, et Kieli kanal on maailma kasutatavaim veeteel, millest igal aastal läbib kuni 70.000 kaubalaeva, neist üle 3000 Läänemerele

liigub päevas kuni 10.000 purje-, sõude- ja mootorpaati.

Kõik rannikuristid on suurendanud oma kalastamist. Räämesaagid on viiekordistunud ja kilupüügi tulemus võrreldes 1930. aastaga kuni kahekümnekorralistunud. Kui 1930. a. tõmmati kalastuspaatidesse 40.000 tonni räime, kiltu, turska ja lesta, siis 1970. a. oli üldtulemus juba 700.000 tonni. Samal ajal on aga Lääne-Saksa Läänemere laevastus sellekseni vähenenud. 1970/71. a. saak vähenes viiekordselt, kusjuures tursa ja räimepüük täielikult lõpetati.

Põhjuseks on peaaeglikult eelmiste aastate rõvkalastus, ja et veed on juba liiga roiskunud.

Ometi on just turism selle asemel suurenenud. Lääne-Saksamaal ehitati möödunud aastal Flensburgi ja Lübecki vahele hotele 30.000 uue voodikohaga. Ka Ida-Saksamaa otasid tänava Rõltenhageni ja Ahlbecki vaheleise rannasale 2,2 miljonit ööbijat. Neist on 500.000 teigitamiskohad. Neile lisanduvad veel päeviti külastajad. Poola on kuulutanud oma kolm-murgalise Gdansk-Sopot-Gdynia Põhja-Euroopa Rivieraks. Nõukogude Liit on ehitanud oma pikale rannikualale rohkelt puhkepaiku nõukogude kodanikele mille hulgas on puhkekodused, laagrialaadid, spordikeskused. Leedu rannikule ehitatakse koguni kõrgetasemelise puhkeala.

Hügieenikud räägivad virtsast ja sönnikust, lõbusõiduajade soolga-veest ja ebahügieenist. Uuritud kirjeldatakse muutust aga oma vana te kohaselt, leides et fosfaadid vees suurenevad, soolasisaldavus muutub.

Nüüd on juba tuhandeid ruutkilomeetreid veelalid, kus hapnik täielikult puudub.

Roiskunud veel suureneb hapniku kaotatud aial. Toiskunud sügavvee ala levib jätkuvalt ja see on haaranud vee kuni põhjani. Mõnes piirkonnas, kus on tehtud uurimusi, on nähtud, et elu neis veelalides on kuni põhjani surnud. Loomastiku ja taimestiku muutused on teadlastele alati olnud uurimusalaks.

Ettevaatlike arvamuste kohaselt on umbes 40.000 ruutkilomeetrit merd täiesti tühiaks jäänud igasugusest eluvormidest. Lübecki lähes on alles ainult sellised loomallikke, kes võivad elada hapnikust tühi vees.

Teadlased on eriseisukohadel selles, mil määral see muudatus on looduslik ja mil määral inimese põhjustatud. Kuna Läänemeri oma iseloomult on tundlik ja tasakaalutu, sest tegelikult see pole meri, vaid hiigel jõesuu, oma juurdevoolava veega nagu hüdroloogiline pendel, nagu sadamastüvis, mis on maailmas ainulaadne.

Läänemeri on ühenduses avamerega ainult Taani väina kaudu. Läänemeri põhi on täis abajaid, kõrgendikke, jõgesid ja ständelid. See on jagunenud mitmeks eribasseiniks, mis elavad täiesti omette, teistest rippumatult bioloogilist elu. Läänemere soolasisaldus väheneb lõunast ülespoole, aga ka etse põhjast pinnale. Kui Taani väina ees on soolasisaldus 25 promilli, siis Botnia lahes on see veel üks promilli, kusjuures Allandi keskmine on 35. Gotlandi mere ständel on mõõdetud soolasisaldus 13 promilli, kuid pinnavees oli see vaid seitsme.

Soolasisalduse erinevus on Läänemere suuri ökoloogiline probleem. Vähesooline veel on kerget ja hõljuv pinnal. See sulgeb soolasema vee kui katuse alla. Need alumsed veelalad ei

Läänemere ohustatud lained loksuvad vastu Laulasmaa randa.

päase õhuga kontakti. Kasutatud hapnikku ei saa uuega asendada, sest hapnik tuleb merevette õhus. Süvavee uuenub ja rikastub hapnikuga vaid siis, kui soolasem vesi voolab Põhjamerelt Taani väina kaudu Läänemere, mida aga ei juhtu sageli. Samal ajal on Läänemere Põhjamerest umbes 580 kuupkilomeetrit soolast vett.

Kui Põhjameri vesi jõuab Läänemere keskosas, siis see raskemana vajub põhja ja sunnib hapnikuvärske roiskuv ja fosforirikas vesi tule pinnale ja põhjuseks veel tule pinnale ja põhjuseks veel pinnal lopsaka planktonite taimestiku ja loomastiku.

See plankton kulutab hajudes jälle palju hapnikku ja vee hapnikuolukord halveneb veelgi.

Nii on hapnikukadu osalt ka looduse oma oludest tingitud. Sellest hoolimata on rootsi teadlased hoolitanud jätkuva roiskainete vetelaskmise eest, mida eriti on suurendanud fosforit sisaldavad pesupesemise ained. Esimesed alarmeerivad teated avaldati 1960-dali aastail, kus tehti teatavaks, et aastati seitse Läänemere riiki "sõltuvad" merde üle 1,2 miljoni tonni hapnikku hävitavaid jäätmeid ja umbes 14.000 tonni fosfori. Kalade ja lindude elupaikades on mürksisaldavaid aineid kümne-kolmele tugevamaal määral kui Põhjameres või Allandi ookeanis.

Rootsi, Soome ja Taani rannikul püütud kalad sisaldavad suurel määral mürgiselt raskemetalle, peaaeglikult elavhõbedat.

Suured kotkaste suguvõsade on täielikult surnud kuna nad kasutavad oma toiduks need mürgitatud kalu, sellejuures järelejätnud munad ei kaudunud ja nii ei jäänud üheksit merelindude enam alnsatki järgi.

DDT mürik, mida paljud maad on

sisliki nüüd keelustanud, on Poolas ikka veel lubatud kasutada. Elavhõbedahõbedad kasutatakse taimetõrjeks ja paberitõrjeks Läänemere rikkides. Elutavete ja tselluloositõrjete jäätmeid vajavad hajumiseks eriti palju hapnikku. Ehkki ollakse teadlik vee kahjustamisest, laevad paberi- ja puidutõrjete Läänemerele igal aastal tuhandeid tonne jäätmeid, nende hulgas ka tselluloosi kütud, mis lämmatab põhjaloomastiku.

Suurimade jäätmeid ei puhas-tata küllaldaselt üheski Läänemere maas. 1970. a. Kieli lähedal olevad suvitajad haigestusid kõhutõppe ja sooltepuletikku. Helikopterist tehti foto, mis näitas kilomeetrite laiusel jäätmetelademetel hõjuvat vee pinnal. Reilisealadele heldatakse kastide viisi merde pudeleid, toidujäätmeid ja pakkimismateriale, kuhu kogunevad ka reisijate väljaheited ja muu soigvesi. Arvatakse, et ainult Läänemere läänosas heldatakse laevadest ja paatidest veerandastati vette umbes 100.000 kuupmeetrit soig-vett ja tuhandeid tonne pakemata.

Sellestõttu ei saa imestada kui meresõitjad ütlevad, et Läänemeres on kompass kaotanud oma otstarbe, laevavarda leitakse vees hõljuvate jäätmete järele.

Kuigi konverentsidel on mitmel korral saavutatud ühine arusaamine, pole siiski nende tegelikule rakendamisele astutud. Muldugi on siin põhjuseks vastavate vastutabindude maksumus, mis nüüd korraga ehitusele tulles oleks väga suur.

Võibolla usutakse ikka veel, et loodus end ise puhastab, kuigi väga karmid tõsiarjad on juba pildi küllaltki selgelt rahvaste teadvuse toonud.

Ja kui me ikka veel laulame neist Läänemere lainest, mis kord ni laulnena, sõbralikena ja siinena laskusid, siis varsti on ainus koht, kus nad selliselt edasi laskuvad, meile teadvuses ja eesti luules. (VE/Sp)

Plakatid Tallinna bussijaamas. Vasakpoolsel teatav kauplus "Ju-veel", et kokkuvõttepunkt Suworovi tänavas nr. 7 otasid elanikkonnalt kuida, hõbedat ja kristalli (et neid edasi müüa elanikkonnale kahetõrjese hinna eest - seda ei ütlelda). Paremal kuulutab lastekingade kauplus "Tifa-tapa", mis müüb laste jalatseid.

Hollandi eestlastest sõja ajal ja enne seda

Hollandi Eesti Seltsi asutamiskoosolekul. Keskul K. Pätsi pidaja Hermine Looring ja Hilda Rohde-Priks. Viimane oli pikki aastaid H.E.S. esinaine. Ülal vasakul Marta ja Gustav Kalker, Frieda van Dyck (lõpuks), tema tuga Liisi Kastrobrush, edasi Ellen van d. Heij (end. pr. Huls), pr. Bakeri õde, Aino Baker. Istub vasakul pr. Lilleaas, paremal pr. Bakeri ema. Pilt on võetud Bakerte restorani ruumides.

NEW YORK (EPL) – Vaba Eesti Sõna on intervjuerinud Hollandi-eestlast ja sealset eesti seltsi tegelast Hilda Priks-Rohdet, kes pikemat aega oli seltsi esimeheks, olles Hollandis alaliselt elanud juba kolmekümnendatest aastatest alates. Praegu teatavasti kannab Hollandi Eesti Seltsi esimehe koormat energiline Vilma Saidlo-Bellinfante. Pr. Pohde jutustab intervjuus huvitavaid üksikasju Hollandi-Hollandi-eestlastest enne sõda ja sõja ajal.

Kes olid Hollandi "vanaolijad" ja millega nad tegelesid? Hilda Rohde meenutab, et kui ta 1930.a. asus Rotterdamis, siis võis seal olla vaid mõni üksik eestlane. Täpselt samal aastal asus Hollandisse meremees Bernhard King, kes hiljem oma moodsa linnaasade diivabrikus. Siis tõenäoliselt päris jõukaks meheks. Rotterdamis pidi ta tollal Estonia nimelist kortsli keegi saarlane Mets. Seda kortsli et ole enam. Eestlane Rohde, kes ei ole usutavalt sugulane, pidas kortsli Rotterdami linnaosas Kattendrechtis. Enne sõda asus Hollandisse veel Valve Targamaa, kes seal abiellus dr. Flu'ga. Siis tuli Hollandisse Hermine Looring, tantsitar Lillian Looringu õde. Ta suri juba aastaid tagasi. Eestlanna Aino Baker omas koos oma hollandlasest mehega restorani Haagis. Tema restoranis toimus pärast sõda ka Hollandi Eesti Seltsi asutamiskoosolek. Siis olid seal veel Marta ja Gustav Kalkerid, kes hiljem asusid Ameerikasse, Liisi Kastrobrush, pr. T.B. Fofanos koos emaga ja veel mõned.

Meenutades sõja aegu Hollandis, selgub üldtõusega, et rikas põllumajandusmaas kannatas suurt nälga, isegi võibolla rohkem, kui seda tüüpi sõja ajal Eestis.

Holland oli tollal poolitatud rindepiirkonna pilgiga, kusjuures põllumajanduslik Põhja-Holland oli peagu hermeetiliselt eraldatud tööstuslikust Lõuna-Hollandist, kus asuvad ka suuremad linnad.

Kuna mõitained ei saanud vajalikku määrat Lõuna-Hollandisse toimetada, siis valitses kohati tõsine nälga. Olid küll antud sakslaste poolt toidukaardid, kuid teame seda endagi kogemustest Eestis, kui võrdluseks toidukaardid ei olnud, vaid ainult nälga elada.

Hilda Priks abiellus 1942.a. toorkord Haagis eluneva suurari osakonnajuhataja Rohdega. Kuna äri oli kaupu tollaist vastu vahetamiseks, siis pääsiti suurematest raskustest, kuid kõik see oli siiski suure riisikoga seotud, sest "spekulatsioon" oli karmitli keelatud.

Varsti pärast sõda hakkas saabuma Hollandisse eestlasi põgenikeleagritest. Muuhulgas toodi sinna Hollandi kirikute vahendusel ka vanemaid eestlasi põgenikeleagritest.

Tuli eestlasi ka mujalt. Näit. juba 1944.a. oli Varssavist asunud

Hollandisse Hilda Karrer-Takk, omaaegse Philipsi firma ametnikke Tallinnast, kes nüüd siin lühike aja jooksul töötas raadio suur-firma Philipsi üksis direktoriks.

Eestlaste arvulise kasvamisele tekkis tungiv vajadus oma organisatsioonile järele. Hilda Rohde Hermine Looring, Aino Baker ja rida teisi kutsusid kokku asutamiskoosoleku, kuhu saabus päris kogukaks hulk kaasmaalasi, "vanaolijate" kõrval ka rida uutunukaid. Esinalse ülesandena längesid Hilda Rohdele, kes jäi aastateks seltsi juhtima.

Seltsi hakkas korraldama eestlaste kokkutelekuid mitmesugustel tähtpäevadel, kuid võttis osa ka abistamistööst, eriti sõjajärelise sektoris. Omavaheliste kokkutelekuetele saabus kaasmaalasi ka teistest linnadest, sest kaugused linnade vahel ei ole siin just suured. Esialgu kasutati Bakerte restorani ruume, hiljem kui hakati saama põgenike komisariadid põgenikelaevadele määratud toetust, koliti oma ühistuse Soome meremeeste kiriku kodu avaratesse ja nüguatesse ruumidesse. See on nüüd olnud eestlaste kooskõlmisõht juba kaua aastaid.

Seltsil on ka oma raamatukogu, mis asub Hilda Rohde juures asutamisküla peale. Eesti kirjastustest võeti sinna raamatuid algul n.a. võla peale, sest Hollandist ei saadud tolleaja eeskirjade tõttu raha välja saata. Nüüd tellib selts oma kogusse kõik paguluses ilmutatud ajakirjastamised.

Omal ajal läks Saksamaalt Hollandisse hulk eesti mehi, et sõkaevurina leiba teenida. Mis nendest on saanud?

Usutavalt märgib, et sõkaevandusse ei ole vii jäänud enam alustski eestlasi. Neid tuli sinna pärast sõda 25-30 mehe ümber ja nad käisid ka hoolega eesti seltsi koosviibimistel. Hiljem valgusid kõik laiali uutele ja paremale sõdaaadele.

— Kas Hollandis on ka mõni eestlane töötanud jõukale järele?

— Bernhard King oli omal ajal võibolla üks jõukamaid. Kuid jäi lahe postisoonil töötas ka end. Lõpuks klassivabriku direktor ins. Kivimäe, keelil oli juhtiv koht Leer-dami klassivabrikuks. Tema tüüti pälles sinna tööle hulk eestlasi. Ins. Kivimäe on nüüd surnud.

— Hollandis ilmus omal ajal ka

Tammsaare "Tõde ja õigus". Kuidas see seal läbi läi?

— Teose esimene trükk müüdi varsti läbi ja kuuldavasti pidi ilmuma ka teine trükk. Tammsaare tõlkijaks oli eesti kindlustustegelase Klaus Kochi hollandlasest abikaasa Anneke Koch. Kochid asuvad nüüd Kanadas. Huvitava kombel oli ka hollandikeelse "Tõde ja õiguse" kirjastaja kaudselt Eestiga seotud — selleks oli praeguse seltsi esinaine Vilma Saidlo-Bellinfante abikaasa, dr. Bellinfante ins.

Araabia riigid teatavasti ei anna Hollandile enam õli. Kas nende boikott on raskelt riivanud Hollandi elu?

— Peagu üldse mitte, vastab Hilda Rohde. Hollandil on praegu endal küllalt maagasi ja see aitab kütuvall leevendada energiat.

Kui tuli araablaste embargo, siis pirati alnult põhjapäästet lihtsust ja vähendati autode kiirust. See oli ka kõik. Ei ole märganud kusagil selles osas mingild raskusi.

— Kuidas olid sõja ajal hollandlaste suhted sakslastega? Seda ajajärku kujutavad filmid näitavad hollandlasi suurte partisanvõitlejatena.

— Suhted soojad muidugi ei saanud olla, kuid küllap filmid kipuvad ka paljugi lüüdamas. Sakslastega kohtlemisel tuli olla igatahes ettevaatlik, sest kergesti võis sattuda partisanide musta nimekirja. Kui sakslased lahkusid, algas kätemaks, mille juures aga asju ei hinnatud kuigi kaineilt. Näiteks lasti partisanide poolt maha täiesti lüüdatud sõduslaste põhjal Valve Tagamaa-Flu artistid abikaasa. Võttis tükk aega, enne kui ohukord Hollandis jälle muutus normaalseks.

Senni Espenbaun-Johansen poja Hansuga Göteborgist viibid kuujalal USA- ja Kanada-reisil ja saabusid nüüd koju.

Rudolf Kiviranna, New Yorgi koguduse hingekarjane, viibib kuunenadlasele haiguspühikusele Euroopas.

Johann ja Hilma Madison Pompano Beachis Floridas Tähtsastid oma kuldpuhma. Johann Madison omas iseseisvuse ajal Pärnus mehaanikastööd. USA-USA-see läks ta Rootsi n. "viklingipäädiga", asutades Miamiisse töökoja, mida ta pidas pensionile minekuni.

• Perenaistele C-vitamiin toidus

Alles see oli kui Stockholmil äärmall, Riiksbys, pisteti mullapinda aedviljaseemneid ja istikuid. Peenraserval nägin üht naabrit, Ruhnusaare rootslast, küllmas seemet. Võluks arvata, et teeb seda iga-aastasest harjumusest või kohusetundest peenramaa vastu. Mitte niivõrd lootusest, et seemnest idaneks viil, sest tänavu oli kevadine mullapind sõmeralt kuiv nagu liiv. Kõsistn — kas teab?

Vastas: "miks ei peaks teadma, ega me nii palju pattu siiski pole teinud, et taevane isa meid nälga jätab. Küllap annab taimele juua ja melle süda". Ise helitis pilgu sinetava taeva suunas mille pilgilt polnud näha ühtegi pilverunka.

Nüüd, nädalaid hiljem vihmahoo vaheajal läksin vaatama kuidas vahepeal viil on võrsunud. Kenad salatilihed, sibulad, petersellilihed ja noored tillivarred koos nagu pühnikud. Peagi on tulemas omapooli esimesi kartuleid ja palju muud maitstvat. Milline väärtuslik peenraväli — nii mõttesin. Kui palju on siin varjul tervisele tulusad vitamiini ja mineraalained, kõige loomulikumal ja väärtuslikumal kujul.

Kõige õigem oleks seda saaki tarvitada nii värskeil kui võimalik ja ümbertöötlemata, kas toorsalatiks või muuks tootlõuks. Et mitte hävitada C-vitamiini mis on üks väärtumatest ja mida teatavasti nimetatakse ka askorbiinhappeks. Viimast leidub rohkesti petersellilehes, purustublas, paprikas, kapsasortides, kaalikas, spinatis, sellerilehes, spargellis, tomatis. Ja kõikides marjades ja puuviljades kuid suuremal hulgal kibuvitsamarjas, sidrunifruktes, mustsõstrates, murakates maasikates. C-vitamiini vähenemine algab juba siis kui vill kaotab ühenduse maapinnaga, kui järgnev õhu ja päikese mõjul koitmine, närbumine. Meenub üks varajasesse saksa uurimus C-vitamiinist. Võldi konstateerida, et suur osa õrnakõvilt vilju ja marju, mis olid müügil suurlinna ärides, olid kaotanud 30–40 % oma C-v väärtusest, lehtsalat paari päeva pärast isegi kuni 80 %.

Tunduv C-v vähenemine ilmneb ka kaugel transportidud värskeste aedviljades. Et need taluks pikka reisi, korjatakse neid poolviljainult, siis kui C-v väärtus pole jõudnud veel väljarenda. Näiteks kohapeal korjatud, veel vähe rohelisel kibuvitsamarjad sisaldavad ca 200 mg C-vitamiini. Kui aga need lastakse põõsa küljes punaseks küpseda, sisaldavad nad 1000 mg, arvestades 100 g marjade kohta.

Praktilisel toidu valmistamisel, kuigi see toimub asjatundlikult ja täpseusega, on mitmesugusel põhjusel C-v kadu võimatu vältida. Olulisem on, et mullaseid juurvilju pestakse enne nende kaupimisele koorimist, et enne keemapanekut ei hõlts neld harjumuse kohaselt külmvas vees sest C-v on veeslahustuv vitamiin. Et kooritakse õhukeselt.

Kõige maitsevama ja väärtuslikuma aedvilja saame, kui me keedame seda koorega. Näiteks koorega keedetud kartulid, aedvilli vormiroas, pirukatäidises jne. Et aedvilju pannakse keema tugevalt keevasse vette, keedetakse kaane all ja edasi keetmine toimub nõrgal kuumusel. Et keedetakse nii väheses veega, et vesi alnult vähe katab aedvilja.

Mida väiksema hulga veega on aedvilli keedetud, seda värtuslikum leem see on ja seda otstarbekam on seda kasutada kastmeteks, hautistes j.m. valmistamisel. Või aedviljapuljongina dieettootluseks. On soovitat aedviljast valmistatud toite mitte soojendada vaid stü koke kui nad on valmis. Kui toiduvalmistamisel tarvitate n.d. mitte-õiged töövõtted, võib kerge vaevaga hävitada kogu selle C-v hulga mis on tooraedviljades marjades ja puuviljais. Teatavasti pole animaalsetes, s.o. loomsetes toiduainetes C-vitamiini väljaarvatud mõni väike erand.

Vegetaabilistes toiduainetes tarvitamine toitudes on väga mitmekülgne. Allpool mõned suvekoha- sed toidureseptid.

Kartulisupp 4 isikule

8 keskmise suurusega kartulit, 1 loorberileht, soola. Pärast keetmist: 2 tl võid, 1 dl koort, 1–2 dl peenetrilvitud toorest porgandit, suola, pulbrisipart ja vürtsi. 1–2 sl hakitud sibulapealeid, tilli või peterselli. Soovi korral 1 sl kappari või marineeritud hakitud seeni, vähe lörningipuljongit.

Tükeldatud kartulid panna keema tugevasti keevasse vette, lisada soola ja loorberileht. Keetmisaega katta kaanega ja edasi keeta nõrgal kuumusel. Kui soovivateks tummist suppi, võib mõned pehmekeenuud kartullilõigud keedunõus suruda kahvliga puruks. Lisada ained mis on ettenähtud pärast keetmist ja nii palju keeva vett et supp saaks parajalt pakas. Tavaliselt arvestatakse kaheleleisilõunasaegs 2,5 dl suppi üheks portsjoniks. Suppi võib serveerida ka kaetud võilevadega. Kulvikele justuga või suitsurõõmaga maitseb päris hästi.

Meenub, et eesti laste suvekodus oli see supp lastele üksiks lemmikuks. Vast ehk sellepärast, et supp oma toorainete lisandiga maitseks suviselt ja värskeilt, kaloriivärsuse üle polnud põhjust nurinata avaldada ja vitamiinide nagu A, C ja B ning mineraalainete hulk oli küllaldane.

Värskekassika kissell

8 dl vett, ca 3 sl kartulijahu, 3–4 sl suhkrut, 4–5 dl maasikad, tarvidusel sidruni- või apelsinimahla.

Vesi ja suhkur panna keema. Lisada kartulijahu segatud väheses külmaga veega. Kui tumm on keema tõusnud, tõsta see kõrvale, raputada peale õhuke kord suhkrut, et peale ei tekiks "nahka" ja lasta jahtuda. Et säilitada maasikates leiduvat C-vitamiini, lisada need katkikambitult alles nüüd kissellile. Anda lauale vahustatud koorega või pilmaga.

Roheline salat pikantkastmega

1 suur lehtsalat, 2 tomatit, 100 g värskeid kurki, tilli või peterselli. Kastet: 1 kõvakskeedetud muna, 1 toores munarebu, sinepi, soola, pulbrisipart, veinilõõdikat, 1–1,5 dl vahustatud koort mille asemel võib võtta ka hapukoort.

Salatilihed lõputada jooksva vee all ja nõrutada. Suured lehed rebida väiksemaks. Tomat lõigata viiludeks ja kurk peeneteks ketasteks. Kõvakskeedetud muna eraldada rebuks ja väikesteks. Rebu hõõruda läbi maltsaainetega ja lisada toores rebu, vähe veinilõõdikat ja lõpuks vahustatud koort. Munaväga rebistada.

Salatitainest laduda üks osa läbipaistvasse klaaskausi, tõsta peale kastet, sellele ülejäänud ained ja siis jälle kastet. Serveerime näiteks külma taise lihaga ja soojade kartulitega. Muu seas, aedviljasalati kastmed on võrdlemisi mahedamaitseelised kuigi võivad samaaegselt olla ka pikantsed.

ELLEN ROOSME

Arvo Kilter abiellus Stockholmis Marianaga Eriksoniga.

Helmo Purssepp laulatati Grönådal kabeels Stockholmis Margareta Jernhaldiga.

Lilli Tarkmeille ja Roland Erikssonile Eskilstunas sündis poeg.

Helki Kivioja nimetat Strängnäs piirkonna loomaarstiks. Toomas Reinvald nimetat Ejurholm piirkonna loomaarstiks.

Olga Kolk-Morgenstern Schwarzwaldist Saksamaalt külastab USA-d ja Kanadat.

Eriala:
Eestikombelised
matusetalitused
Õõpäevane valvekord

Ebaefektiivsust soodustab ka vajadus seista sageli töö ajal elatus-tervete ja kaupade saades.

Maailma kõige madalama tööjõudlusega suurriik

N. Liitu nimetatakse propagandas "tööliste paradiisiks. Aga see ei ole nii, nagu lootsid Marx ja Lenin. N. Liidust on saanud nimelt maailma kõige madalama tööjõudlusega riik. USA ajakirjanik Jay Axelbank, kes on elanud 8 aastat N. Liidus, leiab, et see riik on "kõikide maailma logardite unistusmaa".

— Sel ajal, kui ma veel ei tundnud Nõukogude Liidu elu oma kogemuste järgi, nägin ma oma vaimusilma ees stahaanovlasi, ületunnitööajajaid, rekordidüpsajaid kolhoosides. Kui ma jõudsin Nõukogude Liitu, ütlesid mu vanemad kolleegid, et ma olen jõudnud kõikide laiskvorstide muinasmaale. Ma ei uskunud neid. Aga nüüd, peale kaheksat aastat, tean ma, et neil oli õigus. Nõukogude Liit on tööliste ja ametnikkude paradiis — aga pisut teist laadi paradiis, kui seda kujutles Lenin.

Fragegi, kus mõned läänepoolsed "radikaalid" kutsuvad välti, et töötamine on mõtetu tegevus — peaksid nad tundma end Moskvas täiesti kodus. Tööjõudlus Nõukogude Liidus on tõenäoliselt maailma kõrgi kogu industrialiseeritud maailmas. Üks majandusteadlane tunnistas eraviisil, et N. Liit kaotab

18 miljardi rubla töölt puudumise, lohakuse ja alkoholitartvitamistest tekkinud õnnetuste läbi. Keegi vene teadlane tähendas sarkastiliselt: "Meil valitseb absoluutne vabadus — vabadus mitte töötada."

Seaduse järgi peab iga N. Liidu kodanikul olema töökoht. Aga N. Liidu ametühingud — kel muud pole absoluutselt mingit võimu — on võidelnud kätte olukorra, kus on peagu võimalik kedagi töölt vabandada (kui tegemist pole otseste kriminaalühtsusega). Iga teenistuja võib järjekindlalt välja oma paar-kolme "hüajuspäeva" kuus, teades, et teda ei juleta vallandada.

Töö juures valvab igamees kella, valmis esimese kellaööbega tööd lõpetama. Postiametnikud sulgevad eine aja tulles oma luugid, hoolimata sellest, et inimesed on saanud kaua aega oodanud. "Suit-supausid" võivad osava mehe käes viiud terve tööpäeva pikkuseks. Linna kõnniteed on ka hommiku-pooliti täis jalutajaid, kuigi "peaaegu iga kodanik peab sel ajal töötama või olema koolis". Telefoniitell on väga raske kohata ametnikke tööajal.

Kompartei katsub võideida nende nähtuste vastu. Lööklauseid ja resolutsioonidega võideldakse "töödistipliini" eest — see tähendab tegelikult võitlust töölt põhjuse puudumise, lohakuse ja alkoholitartvitamist vastu. Selles võitluses kasutatakse ka ironiat. Üks ajaleht jutustab teenistustajast, kes algusest peale "eksis kehtiva töökorra vastu" — see tähendab, ta ilmus täpselt kohale, luges ametialast kirjanud näidalahtede asemel, et võinud vahaega õlle-joomiseks ja töötas tööaja lõpuni.

"Krokodillid" ilmunud karikatuur näitab osakonnajuhatajat, kes ühkelt väidab: "Meie osakond tegeleb samaaegselt erinevate probleemidega". Teenistustajad karikatuuril lahendavad ristsõnamõistatusi, loevad moelehti, joonistavad karikatuure või võitlevad eelmise öö joomisest tekkinud peavaluga. Liiga aegard töötajad võivad sattuda töökaaslaste põlu alla. Keegi ei taha tösta produktiooni

tempot või tulemusi liiga kõrgele — selle all kaamtaksid kõik teised. Järgmise aasta töönorm oleks paberil kõrgem... Ükskõiksus töö vastu näib tekkivat kommunistliku süsteemi tulemusena — keegi ei tohi erineada hilgast "Miks peaksin ma end tööga lapma?" küsitakse. "Ma ei saa nagunii ilaigi riikkaks. Ja peale selle — pole ju midagi osta."

Jay Axelbank imestab, kuidas niisuguse tööjõudluse juures N. Liit on üldse saavutanud niigi palju oma väga heterogeense rahvastiku juures. Näib, et logardite kõrval on ka — peab olema korralikke ja inukaid töötajaid. Välist saavutustest pilti moonutab asjaolu, et statistika näitab ainult "suuri" saavutusi ja inimesed oskavad kannatada valkseit. N. Liidus on vähe toredust ja vähe teerindus-tööstust — kodanikud on alles hiljuti asunud neid nõudma ja igatsema.

Eelajal on aga eesõigus ilka veel rasketööstusel ja ekspordil. Selle tõttu pole venelastel töötamise-inspiratsiooni, mis neid ergutaks. Lõpuks üks nõukogude anekdoot:

Küsimus: Kuhu sa peale surma tahaksid sattuda — kas kommunistlikku või kapitalistlikku pörgusse?

Vastus: Loomulikult kommunistlikku. Seal pole tui millaigi nii põletav. Kurat on kas purjus või peab suitsutunud.

Tallinn valmistub olümpiaks

Usus, et Tallinn kujuneb purjetamisolümpiaadeks linnaks, kui rahvusvaheline olümpikomitee otsustab järgmised olümpiamängud anda N. Liidu kätte asukohaga Moskvas, tahakse Eestis juba ettevalmistusi kogemuste saamiseks.

Gehlen: Lääs hoiab jalul Nõuk. Liitu

Taani ajalehe "Politiken" korrespondentil on õnnestunud saada intervjuu endise Lääne-Saksamaa vastuluure ülemaga, legendaarse Reinhard Gehleniga, mehega, kelle isik ja positsioon on tekitanud palju vaidlusi ajakirjanduses.

Gehlen alustas oma karjääri rahvussotsialistlikul Saksamaal, olles Saksa sõjaväe luureülemaks, olles suunas. Ameeriklased võtsid Gehleni üle ja hiljem sai temast Lääne-Saksamaa Bundesnachrichtendiensti ülem. Teda süüdistati muuseas, et ta on rakendanud vastuluure teenistusse endisi natsiste.

Aastast 1968 on Gehlen pensionil ja elab Starobergersee ääres Baieris. Ta on kirjutanud ka raamatut: "Der Dienst", autobiograafiline teos, ja "Zelchen der Zeit", mis sisaldab hinnanguid maailmapoliitika üle. Kirjavehust nende raamatute lugejatega on väga elav.

Muuhulgas esitab intervjueritja ka küsimuse, millised kaastöödised on usaldusväärses.

Need, kes töötavad ideoloogiliste motiivide tõttu. Agent, kes arvestab enne kõike rahaga, on ebasaldatav ja võib kergesti jõusta üle vastaspoolele. Tänapäeva luure-töös pole midagi, mis meenutaks James Bondi filme, see põhjeneb teaduse saavutustele ja põhjalikule inlmündmisel.

Tervele reale küsimustele Gehlen ei vasta, kuna ta peab end seotuks oma ametivandega, mis kehtib ka pärast pensioneerimist.

Luure- ja vastuluure küsimusi ei saa ilaigi käsitleda täiesti avallikult. See ei kehti mitte ükski Saksamaa kohta. Ka inglise peaminister on korduvalt vastanud taoliste küsimustele: "It is not in the public interest to answer this question". (Sellele küsimusele vastamine pole üldsuse huvides).

Küsimusele Willi Brandti poliitika ja tema peaministri kohast loobumise suhtes vastab Gehlen diplomaatiliselt:

Ma usun, et Willi Brandt poliitikuks tegutses absoluutselt oma parima äranägemise järele. Oma peab umbes pool läänesakslastest ka välispoliitilisi ja sisepoliitilisi vaateid kardetavateks ja illusioonideks põhjendavaks.

Tänapäeva põletavate probleemide kohta lausub Gehlen: Saksamaa peab tihedalt liituma

Kohalik elu

KARLSTAD
Värmlandi suvepäev

Värmlandi eestlaste XXVI suvepäev peetakse laupäeval, 3. augustil perekond A. Kreeki suvekohas Bengtsgårde torpis, Västra Ingerbys, väikese Västansjö järve idakaldal umbes 2,3 km. Rottnerosi Folkets Husi juurest Gräsmarki poole, teatab Arvika Eesti Seltsi juhatus. Tee ääres asuva punase majakese juurest pöörata vasakule, kus 350 m. pikkune tee viib otse Bengtsgårde öue.

Suvapäeva avamine ja lipu hisikamine toimub kell 13.00, jumalateenistuse peab õp. Jaan Rebane. Päeva ülejäänud osa õnnestumiseks loodame piduliste kaasatoodud lõbusale meeleolule ja Looja ilusale ilmale.

Teretulemast kõigile!

Indrek Lepson töötab Haval saarel ühe muuseumi teenistuses.

Melda ja Leo Põrg Fort Worthist Texase osariigist saabunud Eurooparile.

Ann (n-na Ojamaa) ja Arno Liivakule Lakewoods USA-s sündis teise lapsena poeg Oskar.

Euroopaga. See on tingimata vajalik, et pidurdamata lõmmumisi ühe jätkuvat rünnakut ja luua alust tallest ja püsivale rahule. Maailmaprobleemid muutuvad üha tähtsamaks ja varjutavad juba praegu tavalist poliitilist probleemi. Tööstusmaade koostöö arengumaadega on lahendamata jne.

Reinhard Gehlenile on kommunismi probleem kõige suuremaks mureallikaks:

Lugege Werner Kelleri raamatut "Ida minis Lääs võrdub nulliga". Siis te mõistate mind. Lääs peab Ida õieti kohtlema. Aleksander Solzhenitsõni isikust ja tegevusest on kommunismi algava nõrkuse tunnuseks. Nõukogude Liidus ja teistes idariikides toimub praegu silmeline emigratsioon.

Aga kui Nõukogude Liidul on tarvis majanduslikku abi — mille raskuspunkt nihastat praegu kui varem lausub relvastusel — siis aitab N. Liitu Lääs, hoides N. Liitu jalul ja muutes seda lugevaks. Kelleril on täiesti õigus, kui ta lopeb oma raamatut sõnadega: "Kogu probleemi lahendamine on Lääne käes."

Skandaal Sinatraga

SYDNEY (EPL) — Maailma kõige paremini makstud meeleolulauaja Frank Sinatra sattus Austraalias raskustesse. Ta keeldus andmas jutustajast ajakirjanikele ja ei lasknud ennast fotografiada. Tulemuseks oli, et Austraalias kõlviksimas tööhüüoniil leidis Frank Sinatra elu Austraalias pürgaks.

Ta nimetas teda küsitlenu tulnud naisajakirjanikele prostitutsioonideks. Tulemuseks oli, et muusikute union ei annud talle esinemiseks saadet. Transporditööne keeldus andmast õli F. Sinatra eralennukile. Nõutakse, et ta vabandaks, kuid F. Sinatra ütles, et ajakirjanikud on parasidid ning tarvitavad teisi sõnuseid. Lõpuks siiski lepitati kokku ja ringreia jätkus.

Laine Zavišlki San Franciscost külastas Euroopa-matka raames ka Stockholm.

Purjetajad Eestist Helsingis

HELSINGI (EPL) — Helsingi regaatt võitis seekord osa ka purjesportlasi Eestist — nii venelasi kui eestlasi. Edukalm oli Aleksander Tshuhtshelov (eestivene purjetajate perekonnast), kes võitis esikohas ja karika "Soling" klassis. Samas klassis võistles Enn Metsar koos abilis Ants Jolleriga.

17-ndale kohale platseerus "Folkboot-klassis" Toomas Semper soodimehe Taavi Orgiga. OK-klassis jäi Olev Kuter 22-seks ja Toomas Rammo 25-ndaks. 2.Finn-booti "võitluses tuli Kalev Vapper kümmandaks, Tiit Org neljateistkümmandaks ja Aare Kööp 17-ndaks.

Nagu võistlused koju saadused kurtid "spordilehele", old nende paadid ja varustus märksa halvemas seisukorras kui soome ja läänemaailma võistlajatel.